

‘Oz leeft in een zee van verhalen’

De literaire liefdesverklaring van hoogleraar Louise O. Fresco: *Een verhaal van liefde en duisternis* van Amos Oz.

‘Amos Oz, in 1939 geboren in het Jeruzalem van vóór de Israëliische staat, groeide op in een gezin van bleke intellectuelen dat zich moest handhaven tussen andere zionisten – de gezonde, sterke jongens en meisjes uit de kibboets die op hun tractoren het land opbouwen.

„In *Een verhaal van liefde en duisternis* beschrijft Oz zijn jeugd niet met grote gebaren, maar vertelt hij bijvoorbeeld liever over de misverstanden tussen mensen die nog op late leeftijd Hebreeuws moeten leren. In die spraakverwarring zie je de ontheemdheid van de nieuwkomers. Iemand die op zijn zestigste uit Rusland is weggerukt, die zichzelf als kind beschouwt omdat hij niets kan zeggen. Het is de wanhooop van de migratie, al ga je naar het beloofde land. Alle ankers zijn weg: je bent je taal kwijt, je land, je familie. Oz doet een appèl op ons vermogen tot inleving in een boek vol deemoed.

„De gevoelens van mensen weet Oz tot uiting te brengen via kleine gebaren. In het piepkleine souterrain, met opklapbed en nauwelijks daglicht, is plaats voor één boekenkast. Op een gegeven moment ruimt zijn vader op de onderste plank wat ruimte voor hem in – daar mag hij zijn boeken zetten. Dan schrijft Oz: iemand die een plank met boeken heeft is geen jongen meer, die is een man. Dat gezin had een ongelofelijke wens om te leren. Zijn vader las zeventien talen en sprak er elf. Talen zijn de vensters tot de wereld.

„Oz vertelt over het arme bestaan van zijn jeugd, hoe hij bijvoorbeeld met zijn vader een tuintje probeerde te maken. Dat lukt niet, want ze hebben daar helemaal geen verstand van. De aarde is te hard, met een soeplepel krabben ze de grond weg. Iedere ochtend staat kleine Amos op. Opeens zijn er tomatenplantjes die wél opkomen, een mysterie. Achteraf blijkt dat zijn vader van ver aarde met plantjes had gehaald. Op den duur gaan die plantjes ook weer dood – dat eerste moment van vreugde blijft, maar ook de treurigheid: de machteloosheid van een vader.

„Het verhaal loopt niet goed af. Je voelt dat van het begin af aan. Het slothoofdstuk begint zo: ‘Mijn moeder eindigde haar dagen in Tel Aviv in de Ben Yehudastraat, in de nacht van zaterdag op zondag 6 januari 1952. Op dat moment was Israël in hysterische staat omdat het niet duidelijk was of ze de Duitse herstelbetalingen nu wel of niet moest accepteren.’

Foto Christiaan Krouwels

„Het is de regenachtige januarimaand dat zijn moeder een einde aan haar leven maakt. Amos Oz is twaalf jaar oud. Dat hij meteen overgaat op de situatie in Israël geeft aan hoezeer politiek en het dagelijkse leven daar zijn verbonden. Hoeveel schrijvers zou je in Nederland hebben die schrijven over de dood van hun moeder en dat zetten in een context van, zeg, een kabinetsformatie? Israël gaat bijna ten onder, er zijn overstromingen zoals bij Noach.

„Dit boek verklaart waarom Oz romanschrijver is geworden. Voortdurend vertelt hij verhalen aan zichzelf die moeten uitleggen waarom zijn moeder zich het leven benomen heeft. Tegelijk wordt hij omringd door verhalen van mensen die hun land zijn kwijtgeraakt. Als je teruggeworpen bent op jezelf – Europa heeft je uitgespuugd en het Midden-Oosten wil je ook niet ontvangen – dan heb je alleen nog maar je verhalen om te overleven. Je identiteit is in het verhaal. Oz leeft, om Salman Rushdie te citeren, in ‘*a sea of stories*’.”

Toine Donk

Amos Oz: *Een verhaal van liefde en duisternis*. De Bezige Bij, 645 blz. € 19,90.

Van Louise O. Fresco verscheen onlangs *Hamburgers in het Paradijs*.